

Ett asfalt- och betongbolag har avskedat en krossmaskinist. Som grund för avskedandet har bolaget åberopat att krossmaskinisten stulit diesel från bolagets dieseltank på arbetsplatsen. Fråga huruvida bolaget har förmått styrka att krossmaskinisten har gjort sig skyldig till den aktuella stölden och om laglig grund för avskedande föreläggat.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2015-04-22
StockholmDom nr 22/15
Mål nr A 56/14

KÄRANDE

Seko, Service- och kommunikationsfacket, Box 1105, 111 81 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Stefan Kjellström, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 Stockholm

SVARANDE

1. Sveriges Byggindustrier, Box 5054, 102 42 Stockholm
2. Skanska Asphalt och Betong AB, 556793-1638, c/o Skanska Sverige AB,
112 74 Stockholm
Ombud för 1 och 2: förbundsjuristen Ola Brinnen, Sveriges Byggindustrier,
Box 5054, 102 42 Stockholm

SAKEN

ogiltigförklarande av avskedande m.m.

Bakgrund och yrkanden

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

M.H. är medlem i Seko, Service- och kommunikationsfacket (förbundet). Han anställdes som krossmaskinist hos Skanska Asphalt och Betong AB (bolaget) den 18 mars 2013. Den 16 oktober 2013 avskedades han från en tillsvidareanställning. Som skäl för avskedandet angav bolaget att han hade gjort sig skyldig till stöld av diesel från bolagets tank vid tre tillfällen under perioden augusti – oktober 2013.

Mellan parterna har uppkommit tvist om avskedandet. Parterna har tvisteförhandlat utan att kunnat enas. Förbundet har därefter väckt talan i Arbetsdomstolen mot Sveriges Byggindustrier och bolaget.

Förbundet har *i första hand* yrkat att Arbetsdomstolen ska

1. förklara avskedandet av M.H. ogiltigt,
2. förplikta bolaget att till M.H. betala lön med 438 914 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen på 14 266 kr från den 25 oktober 2013, på 27 121 kr från den 25:e i envar av månaderna november 2013–januari 2015 och på 17 833 kr från den 25 februari 2015, allt till dess betalning sker, och
3. förplikta bolaget att till M.H. betala allmänt skadestånd med 200 000 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 2 april 2014 till dess betalning sker.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte funnits skäl för avskedande men väl saklig grund för uppsägning har förbundet *i andra hand* yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till M.H. betala

1. ekonomiskt skadestånd avseende uppsägningslön och semesterersättning med 32 242 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen på 16 121 kr från den 25:e i

envar av månaderna oktober 2013 och november 2013, allt till dess betalning sker, och
2. allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 2 april 2014 till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandena. De av förbundet yrkade beloppen avseende lön och ekonomiskt skadestånd har vitsordats som skäliga i och för sig. Inget belopp i allmänt skadestånd har vitsordats. Ränteberäkningen har vitsordats som skälig i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Bakgrund

M.H. anställdes i bolaget som krossmaskinist den 18 mars 2013. Under påståendet att han skulle ha stulit diesel från bolaget, genom att tanka sin egen bil med bolagets diesel den 1 och 22 augusti samt den 1 oktober 2013, avskedade bolaget honom den 16 oktober 2013. Bolaget har även framfört misstankar om att M.H. skulle ha tankat diesel i plastdunkar för privat bruk. M.H. har varken tankat sin egen bil med bolagets diesel eller fyllt plastdunkar med bolagets diesel för privat bruk.

Vid tidpunkten för avskedandet arbetade M.H. i bergtälken i Önnestad i Skåne. M.H:s arbetsuppgifter bestod av att han med en hjullastare transporterade berg till den mobila bergkrossen som fanns i bergtälken. På platsen fanns ett dieseldrivet elverk, som försåg både bergkrossen och dieselpumpen med el. För att ta sig till och från bergtälken använde M.H. sin egen bil. I bilen hade han egna verktyg, vilka han använde för diverse reparationer under sina arbetspass.

Den 1 oktober 2013 blev M.H. kallad till kontoret. Där mötte han P.W., platschef, T.W., från HR-avdelningen, och J.E., områdeschef för bolaget. De beskyllde honom då för att ha tankat sin privata bil med bolagets diesel. T.W. påtalade att bolaget har särskild diesel och att de därför efter provtagning skulle kunna avgöra om sådan diesel fanns i M.H:s tank. M.H. sade då att han hade kört upp bilen och att den stod utanför lokalerna samt menade att det var fritt fram för bolaget att ta prover. Några prover togs dock inte. M.H. blev istället polisanmäld. Under förundersökningen hördes P.W., J.P. och M.H. Förundersökningen lades sedermera ned den 4 april 2014 med motiveringen att utredningsmaterialet inte kunde bevisa att M.H. hade gjort sig skyldig till brott och att ytterligare utredning inte kunde antas komma att förändra bevisläget på ett avgörande sätt.

M.H. har hela tiden förnekat bolagets påståenden och har även förklarat varför hans privata bil fanns vid eller i närheten av bolagets dieseltank dels i samband med att han startade dagens arbete, dels i samband med att han – som hade alla sina verktyg i sin privata bil – utförde reparationer på framför allt bergkrossen,

vilket hände ett antal gånger per vecka. M.H. har även förklarat varför det fanns tomma plastdunkar inne i elverket med att han fyllde dessa dunkar med diesel för att använda som backup när dieseln i generatoren tog slut.

Observationer den 1 och 22 augusti samt den 1 oktober 2013

De av bolaget påstådda observationerna, den 1 och 22 augusti respektive den 1 oktober 2013, gjordes vid sextiden på morgonen vid de två första tillfällena respektive klockan 05.22 vid sista tillfället. I Kristianstad med omnejd gick solen upp klockan 05.09 den 1 augusti 2013, klockan 05.49 den 22 augusti 2013 och klockan 07.08 den 1 oktober 2013. De påstådda observationerna har således gjorts i anslutning till eller i omedelbar anslutning till solens uppgång vid de två första tillfällena. Vad gäller det sista tillfället har observationen gjorts långt före solens uppgång. Därtill kommer att ljusförhållandena nere i bergtäkten är sämre då den skyddas av höga bergväggar och höga träd, vilka växer runt om bergtäkten. Ett eventuellt gryningsljus skymts således på grund av dessa förhållanden. Beträffande den observation som P.W. ska ha gjort vid det sista tillfället så skedde denna efter det att densamme hade fått information om att M.H. skulle ha tankat sin privata bil från bolagets tank.

Sammanfattning av grunderna för talan

M.H. har avskedats från sin tillsvidareanställning hos bolaget utan att ens saklig grund för uppsägning har förelegat. Avskedandet ska därför ogiltigförklaras och bolaget är skyldigt att betala allmänt och ekonomiskt skadestånd. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det förelegat saklig grund för uppsägning gör förbundet i andra hand gällande att det i vart fall inte förelegat skäl för avskedande. Bolaget är då skyldigt att betala allmänt och ekonomiskt skadestånd med anledning av det felaktiga avskedandet.

Arbetsgivarparterna

Bakgrund

Bolaget bedriver bland annat bergkrossverksamhet i hela landet. Bolaget har en bergtäkt i Önnestad i Skåne, vilken är aktuell i detta mål. Vid en bergtäkt tar man berg och krossar till rätt form och storlek. Detta sker i en bergkross. Den bergkross som är aktuell i förevarande fall var en mobil bergkross, vilket innebar att den kunde flyttas runt och ställas upp i bergtäkten där den bäst behövdes. För att transportera fram bergmassor till denna bergkross användes en hjullastare, det vill säga en stor arbetsmaskin med en stor skopa längst fram. Hjullastaren användes inte enbart till att transportera bergmassor utan även till person- och materialtransporter inom bergtäkten. Den hade inte plats för flera personer, men kunde i vart fall transportera M.H. Bergkrossen drevs av el. Med anledning av att det inte fanns el i bergtäkten så fanns på denna arbetsplats även ett elverk, som drevs av diesel. När elverket slogs på så tändes även automatiskt en belysningsmast med strålkastare som lyste upp kring elverket och tankstället. Det fanns även belysning inne i elverket, som drevs av ett tolv volts batteri. Den mobila arbetsplatsen kunde vara anordnad på lite olika sätt vid olika tillfällen. Den behövde emellertid systematiskt vara uppbyggd på visst sätt eftersom de

olika delarna – såsom elverk, dieselpump och bergkross – var förbundna med varandra genom elkablar och slangar som skulle räckta till samtliga enheter.

M.H. provanställdes den 18 mars 2013. Denna anställning övergick sedermera till en tillsvidareanställning. I hans huvudsakliga arbetsuppgifter ingick att sköta bergkrossen och köra hjullastaren. Normalt började arbetet i bergtäkten kl. 06.00, men M.H. hade begärt och beviljats en möjlighet att börja tidigare. Syftet var att han ville kunna sluta tidigare. Han brukade börja sin arbetsdag cirka kl. 05.30. Bergtäkten är en stor arbetsplats. M.H. arbetade självständigt. Att kontrollera elverket samt tanka och kontrollera hjullastaren var arbetsuppgifter som det ålåg M.H. att utföra kontinuerligt. För att kunna utföra dessa sysslor hade han förtroendet att ha egen nyckel till pumpen och att bedöma när och i vilken utsträckning som behov förelåg för tankning. Han hade också möjlighet att köra hjullastaren upp och ner ur bergtäkten för att komma till och från omklädningsrummet, som fanns ovanför själva bergtäkten. Denna möjlighet använde sig de flesta arbetstagarna av. M.H. valde dock att istället använda sin privata bil för att ta sig ner i bergtäkten till krossen.

Vid ett möte den 1 oktober 2013 fick M.H. besked om att han skulle komma att avskedas. Efter varsel och avskedande upphörde hans anställning den 16 oktober 2013. Anledningen var att han hade ertappats med att tanka sin privata bil med diesel från bolagets tank vid tre tillfällen.

Efter avskedandet fann bolaget även ett antal plastdunkar på arbetsplatsen och misstanke uppstod då om M.H. hade tagit med sig diesel hem. Detta har betydelse för M.H:s trovärdighet i frågan.

Observationer den 1 och 22 augusti samt den 1 oktober 2013

Det första tillfället som M.H. observerades var den 1 augusti 2013 och det andra tillfället var den 22 augusti samma år. Vid bägge dessa tillfällen, omkring kl. 05.30–06.00, körde M.H. fram sin bil och stoppade in pistolmunstycket från dieselpumpen i tankhålet på bilen. Detta iaktogs av J.P., som gjorde sina iakttagelser på fyra till fem meters avstånd och i fullt dagsljus.

Under augusti 2013 hade P.W. ett samtal med J.P., som arbetade som underentreprenör för bolaget i bergtäkten, om hur han tyckte att M.H. skötte sig. M.H. var vid denna tidpunkt ganska nyanställd. J.P. berättade då att han sett att M.H. hade tankat sin egen bil från bolagets tank vid några tillfällen. Denna information fick P.W. att besöka bergtäkten vid fyra tillfällen för att observera M.H.

P.W. besökte bergtäkten den 24, 26 och 30 september samt den 1 oktober 2013. Vid de tre första tillfällena hände ingenting särskilt. M.H. följde sina rutiner och parkerade sin privata bil en bit bort från bergkrossen. Han startade sedan hjullastaren för att värma upp den och därefter startade han elverket.

Den 1 oktober 2013 såg P.W. att M.H. kl. 05.22 körde fram sin bil till dieseltanken och parkerade den för tankning. Vid detta tillfälle var det visserligen inte dagsljus, men eftersom elverket var påslaget var även

belysningsmasten igång så det fanns fullgott ljus. M.H. ställde vid detta tillfälle bilen på så sätt att tankhålet på bilen var i höjd med bolagets dieselpump. I och med denna placering av bilen kom bilens lyktor att vara i höjd med elverkets kortsida och lyste därför rakt fram mot krossen. Belysningen från bilen lyste inte upp vare sig utrymmet där elverkets huvudströmbrytare satt eller startpanelen på andra sidan av elverket. M.H. började sedan tanka sin bil på höger sida där tanklocket fanns. Efter ett par minuter drog M.H. slangen till hjullastaren, som stod bredvid, och tankade även denna. När detta var klart så körde han bort sin bil till ordinarie plats, ungefär 50 meter från krossanläggningen. Han gick sedan tillbaka och startade hjullastaren samt började dagens arbete.

Senare samma dag hölls ett möte med ledningen på platsen där M.H. fick träffa P.W., platschef, T.W., från HR-avdelningen, och J.E., områdeschef för bolaget. Vid detta möte konfronterades M.H. med uppgifterna om att han hade tankat sin egen bil med diesel från bolagets tank. Han informerades om att bolaget avsåg att avskeda honom. Vid mötet tog man inte upp möjligheten till provtagning av dieseln i M.H:s bil. Det var först efter detta möte som bolaget övervägde den möjligheten. Bolaget kom dock fram till att det inte skulle vara någon mening med en sådan provtagning eftersom den diesel som bolaget hade i sin tank i bergtåkten gick att få tag i på andra ställen. Det hade inte gått att få någon identitet eller matchning mellan bolagets diesel och den som eventuellt fanns i M.H:s bil. Vid mötet uppgav bolagets företrädare att det fanns flera observationer på att M.H. hade tankat sin bil och att ett av vittnena ville vara anonymt. Detta vittne var J.P. J.P. har velat vara anonym ända fram till den slutliga bevisuppgiften. Han har tyckt att det har varit obehagligt och har om möjligt velat slippa att vara en del av processen.

Bolaget har polisanmält M.H., men polisen har lagt ned förundersökningen då man ansåg att det inte gick att styrka brott. Av detta förhållande går dock inte att dra några slutsatser i skuldfrågan.

Sammanfattning av grunderna för talan

Det föreligger laga skäl för avskedande eller i vart fall saklig grund för uppsägning eftersom M.H. grovt har brutit mot sitt anställningsavtal genom att stjäla diesel från bolaget vid tre tillfällen.

Domskäl

Tvisten

M.H. avskedades den 16 oktober 2013 från sin tillsvidareanställning som krossmaskinist hos bolaget. Som grund för avskedandet har arbetsgivarparterna gjort gällande att M.H. den 1 och 22 augusti samt den 1 oktober 2013 stulit diesel från bolagets tank, belägen i bergtälken i Önnestad i Skåne.

Förbundet har bestritt att M.H. har gjort sig skyldig till de påstådda stölderna.

Tvisten i målet gäller om arbetsgivarparterna har förmått styrka att M.H. har gjort sig skyldig till de påstådda stölderna och, om så är fallet, om det därigenom har förelegat laglig grund för bolaget att skilja M.H. från anställningen.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på begäran av förbundet hållits förhör under sanningsförsäkran med M.H. På begäran av arbetsgivarparterna har vittnesförhör hållits med J.P., entreprenör hos bolaget, och med P.W., platschef. M.H. har åberopat viss skriftlig bevisning.

Några rättsliga utgångspunkter

Den omständigheten att en arbetstagarare begår tillgreppsbrott mot arbetsgivaren innebär regelmässigt att arbetstagararen har åsidosatt sina åligganden i anställningsförhållandet på ett sådant sätt att han eller hon enligt 18 § anställningsskyddslagen kan skiljas från anställningen genom avskedande. Det är arbetsgivaren som har bevisbördan för att arbetstagararen har begått en handling som är av sådant slag att ett avskedande är berättigat. Enligt domstolens praxis gäller att beviskravet i ett fall av detta slag inte kan sättas lägre än i ett motsvarande brottmål (se AD 1995 nr 121 och AD 2003 nr 93).

Har M.H. gjort sig skyldig till stöld av bolagets diesel i bergtälken i Önnestad?

M.H. har berättat i huvudsak följande. Den 1 oktober 2013 började han arbetsdagen omkring kl. 04.45 genom att byta om i omklädningsrummet. För att ta sig från omklädningsrummet ner till bergtälken och krossanläggningen använde han sin egen privata bil. Den 1 oktober var det mycket mörkt. Han ställde bilen så att bilens lyktor lyste upp elverket. Han kunde då se detta och de hänglås som han skulle låsa upp på elverket. Han började sedan att kontrollera vatten och olja på hjullastaren. Hjullastaren läckte mycket olja och på grund av detta hade han blivit tillsagd att han inte fick parkera den vid lunch- och

omklädningsrummet vid frukost och middag eftersom det blev svart på asfalten. Eftersom hjullastaren stod vid bilens baklucka hade han inte ljus från bilens lyktor där, men den diodlampa – som var fäst på hjälmens skärm och lyste upp ungefär en halv till en meter framför honom – räckte för att han skulle kunna göra den aktuella kontrollen. Därefter gick han till elverket för att låsa upp hänglåset på dess gavel, men även dörren på långsidan för att kunna starta elverket. Han kontrollerade olja och vatten i elverket. Han knäppte sedan på huvudströmbrytaren till elverket. Mellan hjulen på krossen och transportbandet fanns ett litet utrymme där han kröp igenom för att nå fram till den manöverpanel där elektriciteten sattes på till krossen. Bilens lyktor var riktade rakt fram mot krossen och detta utrymme så att han såg var han skulle krypa. Belysningsmastens strålkastare lyste inte förrän elektriciteten slagits på till krossen. Han slog sedan på elektriciteten till krossen så att oljan i krossen kunde bli varm innan han startade krossen. Sedan gick han tillbaka och tankade hjullastaren med diesel från dieselpumpen, som fick sin ström från elverket. Därefter startade han hjullastaren och började lasta sten. Dessförinnan hade han kört bort sin bil och parkerat den en bit bort för att inte få damm på den. Han hade i stort sett samma rutin varje dag. Enda skillnaden var att olje- och verkstadscontainern inte stod på samma plats den 1 oktober som den gjorde den 1 respektive 22 augusti 2013. Anledningen till att han inte körde fram sin bil vid de övriga tillfällena den 24, 26 och 30 september 2013, då P.W. ska ha observerat honom på arbetsplatsen, var att det inte behövdes eftersom den fasta anläggningens strålkastare då gav tillräckligt ljus. Den främsta orsaken till att han använde sin egen bil även när det var ljust ute var för att kunna transportera dunkarna med olja och glykol, vilka han skulle ha till hjullastaren, men även de verktyg som han behövde i stort sett varje dag för diverse reparationer. Han tankade inte sin egen bil den 1 oktober utan endast hjullastaren.

I augusti arbetade han på ungefär samma ställe som i oktober. Han startade arbetet på samma sätt under augusti som i oktober. I verkstadscontainern fanns det dunkar med olja respektive glykol som han behövde för att kunna fylla på hjullastaren. Han fick köra 700–800 meter från bergkrossen för att komma till denna verkstadscontainer. Han körde med sin egen bil för att hämta dessa två dunkar. Han hämtade även verktyg från containern, men hade även egna verktyg då alla verktyg inte fanns att tillgå på arbetsplatsen. Sedan åkte han tillbaka till krossen och fyllde på olja i hjullastaren. Principen för uppställningen av elverk, kross och dieseltank var densamma för att slangar och kablar skulle räcka. Under augusti hade han samma placering av sin bil som i oktober, dels för ljusets skull, dels för att han hade motorolja till hjullastaren i bilen. Han tror att han kom till arbetet vid kl. 04.50. Den 1 augusti arbetade han mellan kl. 05.00 och 19.00. Den 22 augusti arbetade han mellan kl. 05.00 och 14.00. Han har varit egen företagare under i stort sett hela sitt yrkesverksamma liv och har då lärt sig att arbeta smidigt och enkelt. Han ville kunna förflytta sig så fort som möjligt och det var då lättare att ha sin egen bil till detta ändamål än hjullastaren, vilken man dessutom måste kliva upp i med 5–6 steg. I hjullastaren fick det inte heller plats så mycket verktyg. Det var inte bara han som körde med egen bil i bergtäkten. Det gjorde även J.P. Han körde en förkross, som krossade det sprängda berget, och körde sedan ner det till honom som i sin tur körde det i sin kross. J.P. kan mycket väl ha kört förbi honom både den 1 och 22 augusti, eftersom denne gjorde detta dagligen. J.P. brukade komma cirka kl.

05.40–05.45 varje dag. Vid den tidpunkten var han redan igång med dagens arbete. Det fanns ingen som körde så långsamt som i 10 km/h nere i bergtåkten, särskilt inte J.P. J.P. hade ofta bråttom och han uppskattar att den hastighet som denne höll var 30–70 km/h. Hjullastaren gick i 28–30 km/h. Rent generellt höll J.P. en hög hastighet med sin bil. Inte heller i augusti tankade han vid något tillfälle sin egen bil med bolagets diesel.

Han har inte heller tankat bolagets diesel i plastdunkar för privat bruk. Däremot använde han sig av plastdunkar som han fyllde med diesel för att ha som backup om dieseln i elverket skulle ta slut. Om dieseln tog slut producerades ingen el och dieselpumpen fungerade då inte. Idén med att ha diesel i plastdunkar som backup kom till när den person som arbetade istället för honom under hans semester ringde honom och frågade om han hade diesel någonstans, då dieseln i elverket hade tagit slut. Han kunde inte hjälpa personen ifråga för han hade inte diesel någonstans. Han sade dock åt denna person att skaffa ett par dunkar med diesel och förvara inne i elverket för att kunna tanka och lufta samt därefter köra i gång elverket igen nästa gång samma sak hände. Syftet med dunkarna var således att ha som backup om man körde stopp. Om detta hände kunde man fylla på med dessa två dunkar för att få igång elverket så snabbt som möjligt och sedan kunna pumpa diesel från tanken igen. Rutinen med att Preem skulle komma och fylla på dieseltankarna, efter det att signal gått till detta företag från den pejl som fanns i tankarna, fungerade inte.

J.P. har berättat i huvudsak följande. Han arbetar som krossmaskinist. Han är underentreprenör åt bolaget och är inhyrd med egen maskin. Han kör egen kross och lättare lastbil. Han arbetade i gruståkten samtidigt som M.H. arbetade där. Han krossade första steget i processen och M.H:s maskin krossade det andra steget. Den 1 augusti 2013 kom han till arbetsplatsen kl. 05.15–05.45. Det var då dagsljus. När han var på väg ner till sin maskin i bergtåkten passerade han M.H:s hjullastare och dennes privata bil. M.H. hade vid tillfället ställt sin egen bil vid dieselpumpen. Han såg då hur M.H. stod och tankade sin bil. Han kunde se att pistolmunstycket från dieselpumpen var instucket i bilens tankhåll. Han gjorde sin iakttagelse på cirka fem meters avstånd och han körde sin lastbil i en hastighet om cirka 10 km/h. Han är 100 procent säker på vad han har sett. M.H. varken såg eller hörde att han kom eftersom ljudvolymen på elverket är hög. M.H. ryckte till när han fick syn på honom. Vid det andra tillfället den 22 augusti 2013 inträffade samma sak. Även vid detta tillfälle var det ljust ute. Om det är dagsljus behövs det inte lysas upp någonstans. Vad han vet så använde de ficklampor vid behov. Elverket har en dörr på framsidan och en dörr på sidan genom vilken man kan komma in och titta på elverket. Det enda man gör är att kontrollera oljenivån på motorn och slå på huvudströmbrytaren på elverket. Det är inget problem att göra detta i dagsljus, om man har två dörrar öppna på var sin sida. Kontrollpanelen, där man manövrerar igång elverket, sitter på utsidan så där behövs inget ljus för att kontrollera dessa saker. Inne i elverket finns en mindre tolvvoltslampa, som man kan använda om det är mörkt.

Det var efter det att P.W. frågat honom rent allmänt om det hänt något på arbetsplatsen, som han svarade att diesel hade stulits och att det var M.H. som hade gjort det. Det hände vid ett flertal tillfällen, men han har varken antecknat

eller kommer ihåg de andra tillfällena. Det är inte hans uppgift att kontrollera bolagets anställda. Han vill inte stöta sig med dem. Han gör sitt jobb, men han kan inte ljuga och säga att han inte har sett något, för det har han gjort.

Det behövs inga plastdunkar med diesel för att användas till backup. I elverket finns en tank som driver elverket. Tanken i elverket rymmer 2 000 liter och tanken utanför elverket rymmer 3 000 liter. Tankarna justeras med pejlar. Det går en signal till Preem när nivån är låg så att de då kan komma och fylla på tankarna. Han vet att det har varit problem med Preem och att det har hänt att nivån i elverkets tank gått ned så långt att det funnits risk för att elverket skulle stanna. Då har man löst detta genom att dra in slangen från den stora tanken utanför till den mindre tanken i elverket och fyllt på. Med hänsyn till måttet på tanken inne i elverket är det orimligt att fylla på elverkets tank med dieseldunkar. Elverkets motor drar cirka 35–50 liter per timme och det skulle därför krävas många dunkar för att fylla på. Det fanns inga motsättningar mellan honom och M.H.

P.W. har berättat i huvudsak följande. Han är produktionschef för den mobila bergkrossanläggningen och var M.H:s närmaste chef. Han besökte arbetsplatsen cirka en gång per vecka, ibland varannan vecka. Han har sitt kontor på annan plats. Anledningen till att stölderna uppdagades var att han den 20 september 2013 ställde en allmän fråga till J.P. om hur det fungerade på arbetsplatsen och med M.H. i synnerhet, eftersom de arbetade tillsammans och M.H. var ny. J.P. berättade då för honom att M.H. hade tankat sin privata bil med diesel från bolagets pump.

Med anledning av den information som han hade fått från J.P. besökte han bergtäkten vid fyra tillfällen nämligen den 24, 26 och 30 september samt den 1 oktober 2013. Vid dessa tillfällen kom han till arbetsplatsen vid kl. 05.00–05.20. M.H. kom till arbetsplatsen cirka kl. 05.20. Vid de tre första tillfällena hände inget särskilt. M.H. ställde sin bil vid sidan om den mobila krossanläggningen, 30–40 meter därifrån, och startade verksamheten. Det var ganska mörkt. Det ligger dock ett asfaltverk cirka 300 meter bort på en höjd och där är det full belysning. På så vis blir det även viss belysning vid den mobila krossanläggningen så att man kan orientera sig.

Vid det sista tillfället, den 1 oktober, ställde M.H. sin bil direkt vid dieseltanken och elverket. Han gick då närmare för att kunna se och blev stående på 40–50 meters avstånd. M.H. kunde inte se honom där han stod. Bilen hade strålkastarna påslagna. M.H. startade elverket och då tändes belysningen på krossens mast, som har strålkastare. M.H. gick sedan tillbaka och stod mellan sin bil och dieseltanken. Han stod still där under cirka två minuter. Han uppfattade då situationen som att M.H. tankade sin bil. Han kunde visserligen inte se att pistolmunstycket från dieselpumpen satt i M.H:s tankhål, men allt tydde på att det var en tankning som utfördes. Därefter tankade M.H. hjullastaren. Det tog 3–5 minuter. Sedan lade M.H. tillbaka slangen i dieseltanken och körde bort bilen 30–50 meter därifrån. Därefter gick han tillbaka och startade hjullastaren.

Normalt startar man hjullastaren först så att man får ljus, vilket M.H. gjorde vid de tre första tillfällena. Det går absolut att lysa upp arbetsplatsen med billyktor, men som bilen stod parkerad stod den riktad rakt mot krossen. Billykterna var således inte riktade mot elverket. Det hade därför varit lämpligt att vrida bilen och rikta den rakt mot elverket för att dra nytta av ljuset från billykterna. Ett alternativ hade varit att transportera sig med hjullastaren till krossen. Hjullastaren kunde då ha använts till att ta sig fram och åter till omklädningsrummet. Hjullastaren hinner då även bli varm på morgonen när man kör ned den i bergtäkten och den går att parkera för att få ljus. Hjullastaren har arbetsbelysning runt om och således ljus 360 grader. Ljuset är starkast fram. Baktill är det halogenlampor. Det finns även lampor på sidorna. Han har ingen vetskap om att hjullastaren skulle ha läckt olja och inte fick köras upp till omklädningsrummet. Bolaget kände inte till att M.H. använde egen bil. Ingen annan arbetstagare använder sin privata bil. Att transportera olje- och glykoldunk och privata verktyg kunde hjullastaren användas till i normala fall. Bolaget har inte uppmuntrat till att använda egen bil. Alla verktyg som behövdes för arbetet tillhandahölls av bolaget. Om det saknades något verktyg så kompletterade bolaget med det som behövdes.

Han har inte hört talas om att det inte fungerade med pejlen som fanns för tankarna och kontakten med Preem. När det gäller att ha diesel i plastdunkar i elverket är det för det första varken bra ur miljöhänsyn eller ur brandsynpunkt. För det andra sitter tanken i elverket långt in och det är trångt så det skulle vara svårt att tanka med dunkar där eftersom det är ont om utrymme. Om behov skulle uppstå av att kunna fylla elverkets tank går det att använda slangen från dieseltanken till detta. Han har aldrig varit med om att elverket stannat på grund av bristande diesel. Det fanns inga motsättningar mellan honom och M.H.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Som tidigare nämnts gäller att beviskravet i ett fall av detta slag inte kan sättas lägre än i ett motsvarande brottmål. Det vill säga, det som krävs i bevishänseende i detta fall är att det är ställt utom rimligt tvivel att M.H. har gjort sig skyldig till stöld av bolagets diesel.

M.H. har i förhör bekräftat att han vid de tre aktuella tillfällena – den 1 och 22 augusti samt den 1 oktober 2013 – haft sin privata bil stående i nära anslutning till bolagets dieselpump, men förnekat att han skulle ha stulit diesel från bolagets dieseltank. Han har som förklaring till bilens placering uppgett att han behövt ljuset från bilens lyktor till att lysa upp platsen för att på så sätt kunna se att låsa upp och starta krossanläggningens olika enheter, men även för att han skulle ha nära till verktyg och motorolja, som han förvarade i bilen och vilka enligt honom behövdes nästan varje dag för att fylla på olja i hjullastaren och utföra diverse reparationer. Även om M.H:s uppgifter i och för sig inte är orimliga framstår de dock inte som trovärdiga med hänsyn till vad de bägge vittnena J.P. och P.W. uppgett angående på platsen rådande ljusförhållanden, tillgång till belysning och verktyg samt användande av privat bil respektive hjullastaren i bergtäkten. Inte heller framstår M.H:s förklaring till användande av plastdunkar för påfyllning av diesel i elverket som trovärdig mot bakgrund av vad J.P. och P.W. berättat i detta avseende.

Mot M.H:s uppgifter står framför allt vad som framkommit av vittnesförhöret med J.P. Denne har under ed på ett mycket trovärdigt sätt lämnat en tydlig och tillförlitlig beskrivning av händelseförloppet vid respektive tillfälle under augusti. Han har därvid uppgett att han sett M.H. tanka sin privata bil med bolagets dieselpump, att han vid båda tillfällena under augusti har kunnat se att pistolmunstycket från dieselpumpen var instuckat i tankhålet i M.H:s bil och att M.H. ska ha reagerat genom att rycka till vid de aktuella tillfällena när han fick syn på J.P. Han har gjort sina iakttagelser på tämligen nära håll när han körde förbi M.H. med sin lastbil i en hastighet om cirka 10 km/h. Hans uppgifter om att det har varit ljus ute vid bägge tillfällena stöds till viss del av den utredning, som lagts fram vid huvudförhandlingen, beträffande de på platsen rådande ljusförhållandena vid de olika tillfällena. I målet har inte framkommit skälig anledning till misstanke om att J.P. skulle ha lämnat oriktiga uppgifter om vad han sett. Det har inte ens påståtts att det skulle ha funnits några motsättningar mellan M.H. och J.P. Än mindre föreligger grund för antagande att det skulle finnas någon annan omständighet som kunnat föranleda J.P. att under vittnesed lämna falska uppgifter om sina iakttagelser. Det saknas således anledning att ifrågasätta riktigheten av de uppgifter som J.P. har lämnat. Genom hans uppgifter finner Arbetsdomstolen alltså utrett att M.H. har tankat sin bil med diesel från bolagets dieseltank den 1 och 22 augusti 2013.

När det gäller de iakttagelser som P.W. har gjort den 1 oktober 2013 har dessa gjorts på ett betydligt längre avstånd. Även om P.W. sett att M.H. stått stilla som om han skulle ha tankat vid det aktuella tillfället, så har han dock inte sett att M.H. haft pistolmunstycket från dieselpumpen instuckat i bilens tankhål. Med hänsyn härtill är det inte uteslutet att det kan finnas en annan förklaring till varför M.H. har stått som han gjorde vid detta tillfälle. Arbetsdomstolen finner således inte att det är styrkt att M.H. tankat sin bil med diesel från bolagets dieseltank den 1 oktober 2013.

Vid en samlad bedömning finner Arbetsdomstolen således att det är ställt utom rimligt tvivel att M.H. tankat sin privata bil med diesel från bolagets dieseltank den 1 och 22 augusti 2013. Arbetsgivarparterna har således styrkt sitt påstående om att M.H. har stulit diesel från bolaget.

Har det förelegat grund för avskedande eller i vart fall saklig grund för uppsägning?

Enligt 18 § anställningskyddslagen får en arbetstagare avskedas om han eller hon grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Därmed avses enligt lagens förarbeten ett sådant avsiktligt eller grovt vårdslöst förfarande som inte rimligen ska behöva tålas i något rättsförhållande.

Arbetsdomstolen har i flera tidigare avgöranden haft att ta ställning till frågan om avskedande av arbetstagare som har gjort sig skyldiga till tillgreppsbrott (se till exempel AD 2013 nr 89 med däri gjorda hänvisningar). Domstolen har då framhållit att tillgreppsbrott som riktas mot arbetsgivaren eller begås på arbetsplatsen utgör allvarliga förseelser varigenom den anställde på ett väsentligt sätt åsidosätter sina åligganden (jfr prop. 1981/82:71 s. 72). Rättspraxis innehåller

åtskilliga exempel på att ett sådant handlande har bedömts vara så grovt, att arbetsgivaren ansetts ha rätt att omedelbart upplösa anställningsförhållandet genom avskedande. Frågan om det i det enskilda fallet finns fog för att skilja arbetstagaren från anställningen genom avskedande beror dock på en samlad bedömning av såväl förseelsen som sådan som omständigheterna i övrigt.

De tillgrepp som M.H. har gjort sig skyldig till har riktat sig direkt mot bolaget och begåtts på arbetsplatsen. Vidare har det skett vid två olika tillfällen. Med hänsyn till M.H:s ålder, arbetslivserfarenhet och arbetsuppgifter hos bolaget framstår hans handlande som helt oförsvarligt. Det har varit ägnat att kullkasta det förtroende som bolaget lämnat M.H., särskilt vad gäller att med nyckel själv ha tillgång till bolagets dieseltank för att vid behov ombesörja tankning av hjullastaren. Det har inte framkommit att det skulle föreligga någon för M.H. förmildrande personlig omständighet.

Sammanfattningsvis kommer domstolen till slutsatsen att bolaget måste anses ha varit berättigat att skilja M.H. från anställningen genom avskedande. Förbundets talan ska följaktligen avslås.

Rättegångskostnader

Med hänsyn till utgången i målet ska förbundet förpliktas att ersätta arbetsgivarparterna deras rättegångskostnader. Det råder inte tvist om det yrkade beloppet.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Seko, Service- och kommunikationsfackets talan.
2. Seko, Service- och kommunikationsfacket ska ersätta Sveriges Byggindustrier och Skanska Asphalt och Betong AB för deras rättegångskostnader med 207 262 kr, varav 195 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom tills betalning sker.

Ledamöter: Karin Renman, Ulrika Stenbeck Gustavson, Christer Måhl, Karl Olof Stenqvist, Håkan Torngren, Erland Olauson och Bengt G Nilsson.
Enhälligt.

Rättssekreterare: Eva Lärfars Persson